

О. М. Шевченко,

канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії
та регіональної економіки,
Полтавський національний технічний університет
ім. Ю. Кондратюка

ВРАХУВАННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ БІРЖОВОГО РИНКУ — ОСНОВА ЙОГО ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Формування сучасної високо розвинутої економіки, заснованої на новітніх досягненнях науки, техніки, технології, інформації тощо неможливе без активно функціонуючого фондового ринку. У світовій практиці як розвинутих країн, так і країн, що розвиваються центральною ланкою ринку цінних паперів є фондова біржа, яка відіграє важливу роль в економічній системі держави. Індикатори біржової торгівлі, зокрема динаміка курсів цінних паперів, фондових індексів, ринкова капіталізація і ринкова вартість компаній характеризує стан ділової активності як в окремих галузях, так і в країні у цілому.

Механізм біржової торгівлі на фондовому ринку розвивається досить динамічно, постійно пропонуючи її учасникам нові технології та інструменти.

На основі аналізу наукової літератури, практики функціонування фондових бірж, можна виокремити декілька основних тенденцій їх розвитку на сучасному етапі:

1. Горизонтальне об'єднання бірж та торговельних систем різних країн, створення стратегічних біржових альянсів. Особливо активно ці процеси відбуваються в країнах Європи, об'єднаних у Європейський Союз. Так у 1999 р. Віденська та Німецька фондові біржі утворили стратегічний альянс, у рамках якого започаткували торгівлю в єдиній системі електронних торгів Xetra. У 2000 році створена біржа Euronext, у рамках якої об'єдналися фондові майданчики Франції, Нідерландів, Бельгії, а з 2002 р. — і Португалії. Відбуваються інтеграційні процеси і у Скандинавських країнах, де функціонує біржовий фондовий альянс Norex [1, с. 10].

У 2011 році планується злиття німецького холдингу Deutsche Boerse і американського NYSE Euronext, а також злиття Групи Лондонської фондової біржі й канадського біржового оператора TMX Group [2, с. 25].

Вищезазначена тенденція не проявляється у середовищі українських фондових бірж. У 2010 році в Україні функціонували десять організаторів торгівлі цінними паперами, не демонструючи при цьому реальних прагнень до консолідації. У 2010 році лідерами за обсягами торгівлі були ПФТС — 46,6 %, біржа «Перспектива» — 27,9 % та «Українська біржа» — 20,9 % [3, с. 11]. Отже, на цих трьох біржах у 2010 році зосереджувалось 95,4 % торгів, що свідчить про невідповідність наявної нині в Україні кількості бірж рівню розвитку фондового ринку.

2. Універсалізація діяльності. Конкурентна боротьба на ринку фінансових інструментів змушує фондові біржі максимально розширювати коло послуг, які вони надають своїм клієнтам. Проявом універсалізації послуг фондових бірж є: торгівля різними фінансовими інструментами, надання клірингових послуг, проведення депозитарного та розрахункового обслуговування, надання широкого спектру інформаційних послуг. Сучасну біржову торгівлю в Україні процеси як консолідації, так і універсалізації не зачепили, що спричиняє низьку ліквідність біржових ринків і відсутність необхідних для їх розвитку ресурсів.

3. Застосування новітніх технологій і механізмів електронної торгівлі приводить до поступового зникнення різниці між традиційною біржовою торгівлею та електронними позабіржовими торговельними системами. Так, у США всі основні фондові біржі обладнані новітніми технологіями торгівлі цінними паперами, які мають єдину електронну, візуальну та комп'ютерну систему [4, с. 165]. За допомогою таких систем через мережу Інтернет у 2010 році у світі було проведено більше 12 млрд операцій з акціями на загальну суму — 63,09 трлн дол. [5].

В Україні тільки наприкінці 2009 р. активізувався процес технологізації біржової торгівлі, що проявилось в запуску ринку заявок, строкового ринку, Інтернет-трейдингу, он-лайн розрахунку індексу, механізми торгівлі цінними паперами через центрального контрагента.

4. Орієнтація фондових бірж на комерційний характер діяльності, тобто перетворення їх з організацій, що належать членам біржі — брокерам і банкам, які існують на принципах некомерційних організацій у звичайні акціонерні товариства, акції яких обертаються на вільному ринку. Чинним українським законодавством комерціалізація фондових бірж не передбачена.

5. Концентрація депозитарних, клірингових та розрахункових систем. У світовій практиці сьогодні найбільшій популярності набувають міжнародні депозитарно-клірингові системи. Головне

призначення цих систем — спростити процес розрахунків на фондовому ринку, зробити його більш дієвим та дешевим. Український фондовий ринок ці процеси майже не зачепили, пов'язане це, перш за все, з відсутністю центрального депозитарію.

6. Посилення тенденції взаємозв'язку та взаємозалежності розвитку економіки країн світу та фондового ринку, а також зростання обсягів як внутрішніх, так і зовнішніх боргів, навіть у таких розвинутих країнах, як США, що проявилось у серпні 2011 року в рекордному зниженні провідних біржових індексів у США, деяких країнах Європи та Азії, а також торкнулося й України.

Таким чином, ефективне функціонування біржового ринку в Україні можливе лише на основі глибоко дослідження його тенденцій, запровадження світового досвіду з врахуванням національних особливостей країни.

Список літератури

1. Ревуцька Н. Тенденції розвитку біржових технологій / Н. Ревуцька // Цінні папери України. — 2004. — № 10. — С. 10—11.
2. Шапран Н. Біржові холдинги світу: від консолідації до універсалізації / Н. Шапран // Цінні папери України. — 2011. — № 9 — С. 25—27.
3. Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2010 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua>.
4. Жуков Е. Ф. Рынок ценных бумаг: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальностям / под ред. Е. Ф. Жукова. — 3-е изд., перераб. и доп. — М.: ЮНИИ-ДАНА, 2009. — 567 с.
5. The World Federation of Exchanges, 2011 p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.world-exchanges.org/>.

УДК 339.738

Т. С. Шемет,

здобувач докторського ступеня кафедри банківської справи,

А. С. Харевич,

аспірант кафедри банківської справи,

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПРОТИДІЯ ДОЛАРИЗАЦІЇ ЯК ШЛЯХ ЗМІЦНЕННЯ КРЕДИТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Паралельний обіг валют (currency co-circulation) — це використання однієї або кількох валют у грошовій системі держави поряд з національною валютою, яка визнається законним платіж-